

Många barn med vårdbidrag har fortsatt stöd från socialförsäkringen när vårdbidraget upphör

Av de barn som har nått maxåldern för vårdbidrag har 39 procent aktivitets- eller sjukersättning i samband med att vårdbidraget upphör. Med tiden minskar andelen, och efter tre år är det 30 procent som har aktivitets- eller sjukersättning. Det finns könsskillnader både bland barnen som har vårdbidrag och de unga vuxna som får fortsatt stöd i form av aktivitets- eller sjukersättning.

Föräldrar till barn som har en funktionsnedsättning och därför behöver extra omvårdnad och tillsyn kan idag få omvårdnadsbidrag. Innan 2019 var det vårdbidrag som kunde betalas ut som ekonomiskt stöd till föräldrar med barn som har en funktionsnedsättning. Både omvårdnadsbidrag och vårdbidrag kan betalas ut till juni det år barnet fyller 19 år. Därefter kan unga vuxna som på grund av sin funktionsnedsättning behöver längre tid för att slutföra sin skolgång, ansöka om aktivitetsersättning för förlängd skolgång. Unga vuxna som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning har nedsatt arbetsförmåga kan istället ansöka om aktivitetsersättning för nedsatt arbetsförmåga eller sjukersättning.

Syftet med den här analysen är att följa de barn födda 1998 som har vårdbidrag året de fyller 19, och se hur många av dem som får fortsatt stöd från socialförsäkringen i form av aktivitetsersättning för förlängd skolgång, aktivitetsersättning för nedsatt arbetsförmåga eller sjukersättning. Ser det lika ut för kvinnor och män och finns det skillnader bland de som hade låg respektive hög nivå med vårdbidrag när de var 19 år?

Korta analyser är en rapportserie från Försäkringskassan som presenterar aktuell statistik och analys i ett kort format. I slutet av rapporten finns länkar om du vill läsa mer.

Vårdbidrag

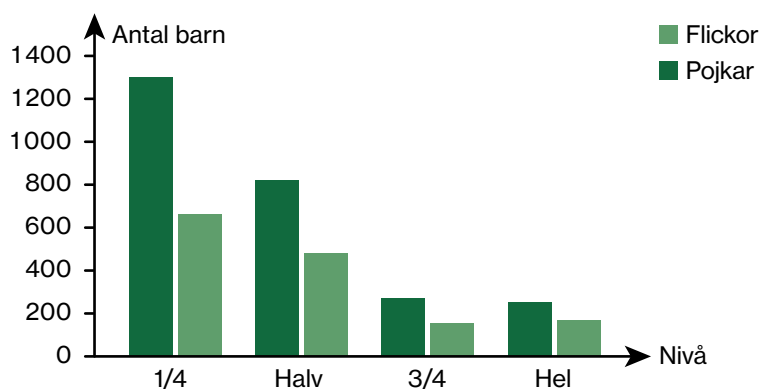
En förälder till barn med funktionsnedsättning kunde till och med 2018 få vårdbidrag. Bidraget baserades på barnets behov av särskild omvårdnad och behov av merkostnader. Bedömningen gjordes i förhållande till vad som är vanligt för ett barn i samma ålder utan funktionsnedsättning. En förälder kan få bidrag till och med juni det året barnet fyller 19 år. Vårdbidraget betalas ut som helt, tre fjärdedels, halvt eller en fjärdedels bidrag. Om vårdbidraget beviljats för flera barn kan mer än helt vårdbidrag delas ut. Sedan 2019 har vårdbidraget ersatts av omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning.

Vanligast med vårdbidrag på en fjärdedels nivå

Vårdbidrag kan betalas ut på fyra olika nivåer. Av barn födda 1998 har 4 115 vårdbidrag året de fyller 19 år. Av dem har 48 procent en fjärdedels bidrag, 32 procent ett halvt och cirka 10 procent tre fjärdedels respektive helt bidrag. Det är färre flickor än pojkar som har ersättning och detta gäller för samtliga nivåer. Av alla barnen är 64 procent pojkar och 36 procent flickor. Störst skillnad mellan antalet flickor och pojkar är det bland de som har en fjärdedels bidrag, där 34 procent är flickor och 66 procent är pojkar.

Majoriteten av vårdbidragen på en fjärdedels nivå är beviljade på grund av psykiatriska diagnoser, och det är också i de diagnoserna som det är störst skillnad mellan antalet flickor och pojkar. En anledning till att det är fler pojkar än flickor som får vårdbidrag är att pojkar ofta blir diagnostiserade tidigare och i större utsträckning än flickor.

Barn födda 1998 med vårdbidrag året de fyller 19, fördelat på nivån på vårdbidraget

När vårdbidraget upphör får många stöd för förlängd skolgång

Vårdbidraget upphör i juni samma år som barnen fyller 19 år. Av de 4 115 unga vuxna som nått maxåldern år 2017 har 2 252, d.v.s. nästan hälften, ansökt om aktivitets- eller sjukersättning i anslutning till att vårdbidraget upphört. I augusti samma år har 1 590 pågående aktivitets- eller sjukersättning. Detta motsvarar 71 procent av de som sökt och 39 procent av barnen som har haft vårdbidrag.

Det finns stora skillnader i antalet som har ersättning på grund av förlängd skolgång och ersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga. Knappt 33 procent av barnen som haft vårdbidrag har aktivitetsersättning för förlängd skolgång, knappt 6 procent aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga och endast 0,2 procent har sjukersättning.

Det är färre kvinnor än män som har något av stöden, och totalt är det 39 procent kvinnor och 61 procent män. Könsfördelningen ser något olika ut för de olika stöden. Av de som har aktivitetsersättning för förlängd skolgång är 38 procent kvinnor och 62 procent män. Av de med stöd på grund av nedsatt arbetsförmåga är cirka hälften kvinnor och hälften män.

Tre år efter att vårdbidraget upphört är det vanligast med stöd på grund av nedsatt arbetsförmåga

Tre år efter att vårdbidraget har upphört, d.v.s. 2020, har 30 procent av barnen som haft vårdbidrag aktivitets- eller sjukersättning (1 253 personer). Nu är fördelningen mellan ersättningarna annorlunda jämfört med hur fördelningen var i anslutning till att vårdbidraget upphörde. Att få ersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga är betydligt vanligare än att få ersättning för förlängd skolgång. Knappt 3 procent av barnen som har haft vårdbidrag har efter tre år aktivitetsersättning för förlängd skolgång, drygt 25 procent har aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga, och 2 procent har sjukersättning.

Skillnaden i könsfördelning har minskat och fördelningen är nu 42 procent kvinnor och 58 procent män, men det finns fortfarande skillnader mellan de olika stöden. Av de som har aktivitetsersättning för förlängd skolgång är ungefär hälften kvinnor och hälften män. Av de med ersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga är cirka 40 procent kvinnor och 60 procent män.

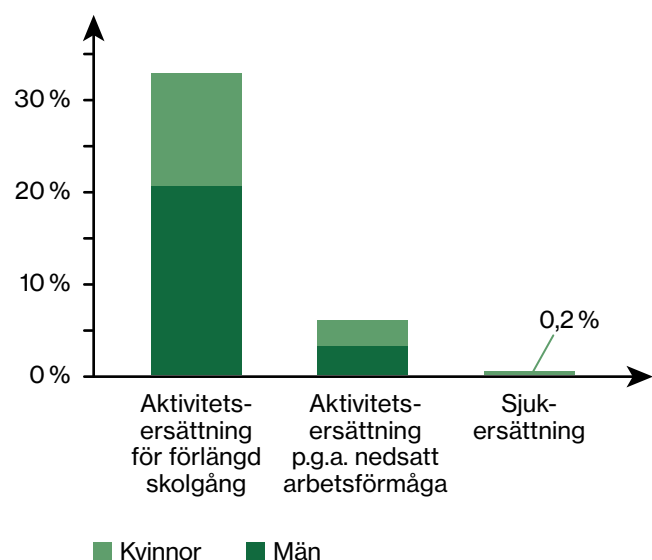
Förlängd skolgång

En person mellan 19 och 29 år som har en funktionsnedsättning eller en sjukdom, som gör att hen behöver längre tid för att bli klar med grundskolan eller gymnasiestudier kan få aktivitetsersättning för förlängd skolgång.

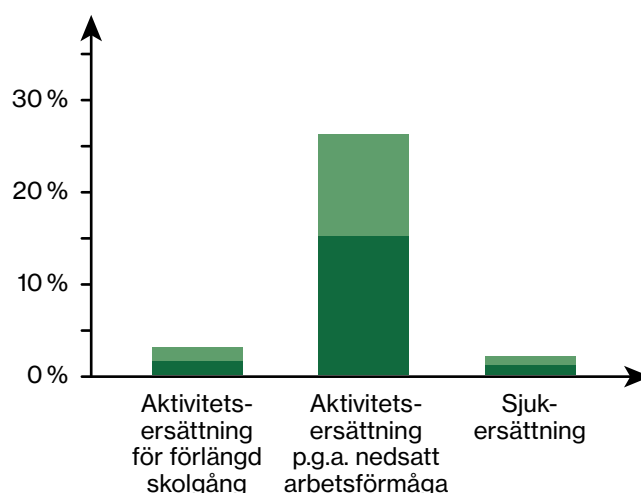
Nedsatt arbetsförmåga

En person mellan 19 och 29 år som har en sjukdom eller en funktionsnedsättning, som gör att hen inte kan arbeta under minst ett år kan få aktivitetsersättning för nedsatt arbetsförmåga. Är arbetsförmågan nedsatt så att personen aldrig kommer att kunna arbeta kan hen istället få sjukersättning.

Andel med aktivitets- eller sjukersättning i anslutning till att vårdbidraget upphört

Andel med aktivitets- eller sjukersättning tre år efter att vårdbidraget upphört

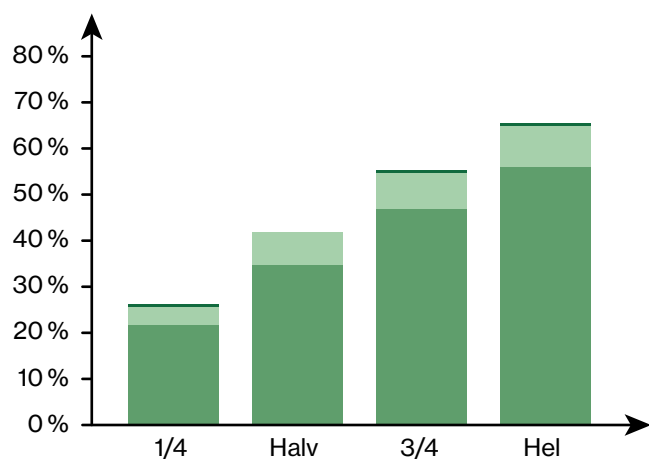
Vanligare att få ersättning om vårdbidraget var på hel nivå

En större andel av barnen som har haft vårdbidrag på en hög nivå har aktivitets- eller sjukersättning jämfört med barnen som har haft vårdbidrag på en lägre nivå. Av de barn som har haft vårdbidrag på hel nivå har 67 procent aktivitets- eller sjukersättning i anslutning till att vårdbidraget upphör. Andelen för tre fjärdedels nivå är 56 procent, för en halv nivå 43 procent och för en fjärdedels nivå 26 procent.

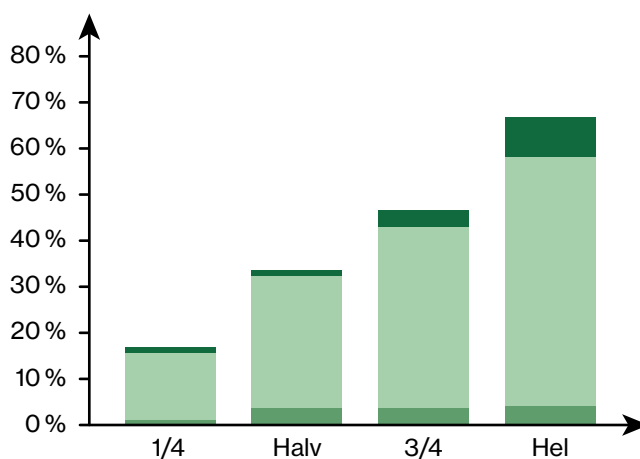
Efter tre år har skillnaden ökat beroende på vilken nivå av vårdbidraget som tidigare varit beviljat. Av de som har haft vårdbidrag på hel nivå har fortfarande 67 procent aktivitets- eller sjukersättning, medan andelen har sjunkit för övriga grupper. Andelen för tre fjärdedels nivå har sjunkit till 47 procent, andelen för en halv nivå till 33 procent och andelen för en fjärdedels nivå till 17 procent.

Det finns också skillnader beroende på vilken typ av ersättning som är beviljad, och särskilt stor är skillnaden för sjukersättning. Av de som har haft vårdbidrag på hel nivå har 9 procent sjukersättning efter tre år, jämfört med 1 procent av de som har haft vårdbidrag på en fjärdedels nivå.

Andel med sjuk- eller aktivitetsersättning i anslutning till att vårdbidraget upphört, fördelat på nivån på vårdbidraget

Andel med sjuk- eller aktivitetsersättning tre år efter vårdbidraget upphört, fördelat på nivån på vårdbidraget

- Sjukersättning
- Aktivitetsersättning p.g.a. nedsatt arbetsförmåga
- Aktivitetsersättning för förlängd skolgång

Psykisk sjukdom är den vanligaste diagnosen för de med stöd på grund av nedsatt arbetsförmåga

Att arbetsförmågan är nedsatt kan innebära att personen behöver långvarigt stöd från trygghetssystemet. Av de 1 175 personer som efter tre år har ersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga har drygt två tredjedelar en diagnos som faller inom diagnosgruppen psykiska sjukdomar. Runt 10 procent har medfödda missbildningar, deformiteter eller kromosomavvikelser och 6 procent har sjukdomar i nervsystemet. Andelen män är större än kvinnor i alla diagnosgrupper förutom i gruppen som har medfödda missbildningar, deformiteter eller kromosomavvikelser. Nästan varannan person (42 procent) är en man med en diagnos inom psykiska sjukdomar.

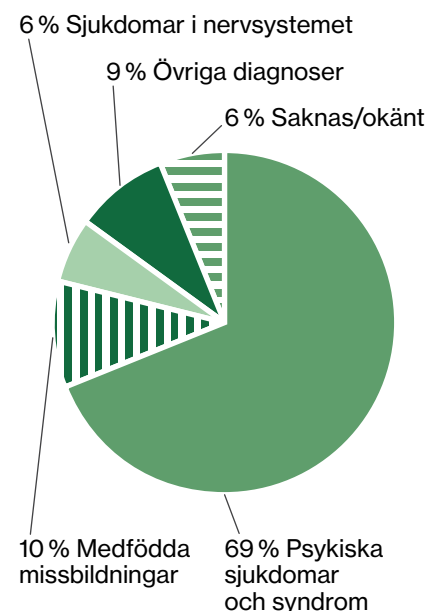
Av de med psykiatriska diagnoser är det många som har en diagnos inom autismspektrumtillstånd. I den gruppen är män överrepresenterade, vilket bidrar till könsskillnaderna bland unga med aktivitets- och sjukersättning.

Vårdbidrag – indikator på behov av fortsatt stöd

Vårdbidrag kan vara en indikation på att ett barn kommer att behöva stöd från socialförsäkringen även i vuxen ålder, och många av barnen som har haft vårdbidrag har aktivitets- eller sjukersättning som unga vuxna. Samma år som vårdbidraget upphör är det framförallt vanligt att ha stöd för att slutföra sin skolgång. Tre år senare har de flesta som fick aktivitetsersättning för förlängd skolgång istället aktivitetsersättning för nedsatt arbetsförmåga.

Diagnoser inom t.ex. autismspektrumtillstånd är vanligt förekommande inom både vårdbidraget och sjuk- och aktivitetsersättningen. Det är livslånga tillstånd som ofta upptäcks tidigt i livet och som kan innebära att en person behöver stöd från socialförsäkringen under stora delar av sitt liv. Den här analysen visar hur det har sett ut för de unga vuxna, födda 1998, som har haft vårdbidrag beviljat som barn. Ytterligare analyser behövs för att fortsätta följa dem i vuxen ålder. Hur ser behovet av stöd ut 10 år efter att vårdbidraget har upphört?

Andel med ersättning p.g.a. nedsatt arbetsförmåga efter diagnosgrupp

Viktigaste resultaten

- 39 procent av barnen som har haft vårdbidrag har fortsatt stöd av socialförsäkringen i form av aktivitets- eller sjukersättning när vårdbidraget upphör. De allra flesta har aktivitetsersättning för förlängd skolgång i samband med att vårdbidraget upphör.
- Efter tre år har 30 procent av barnen som har haft vårdbidrag aktivitets- eller sjukersättning. En majoritet har då ersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga.
- Av de som efter tre år har ersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga har många psykiatriska diagnoser.
- Det är vanligare att barn som har haft vårdbidrag med hel nivå har aktivitets- eller sjukersättning som unga vuxna än de som haft vårdbidrag med lägre nivå.
- Det finns skillnader i könsfördelningen i såväl vårdbidraget som sjuk- och aktivitetsersättningen. Det är fler pojkar än flickor som har vårdbidrag och fler män än kvinnor som har sjuk- och aktivitetsersättning.

Författare

Hampus Granberg
Analytiker, Försäkringskassan

Presstjänst
010-116 98 88

My Järnefelt
Analytiker, Försäkringskassan

Om analysen

Samtliga uppgifter kommer från Försäkringskassans datalager Store. Analysen bygger på utbetalningar av vårdbidrag för barn födda 1998 och de beslut om aktivitets- och sjukersättning som de har fått fram till augusti 2020.

Nivåerna av vårdbidrag har beräknats som ett genomsnitt i de fall föräldrarna är beviljade ersättning för flera barn. 1–25 procent betecknas som en fjärdedel, 26–50 procent som ett halvt, 51–75 procent som tre fjärdedelar och allt över 75 procent som hel bidragsnivå.

I den här analysen ingår inte barn som har fått omvårdnadsbidrag eller merkostnadsersättning, då dessa två nya ersättningsformer infördes först 2019.

Källor och mer att läsa

[Allt fler unga får aktivitetsersättning.](#)
Kort analys 2017:3.
Försäkringskassan

[Vårdbidraget – utvecklingen fram till idag och försörjningssituationen imorgon.](#) Svar på regeringsuppdrag Dnr 005507-2012.
Försäkringskassan.

[Vårdbidrag och framtida inkomster – de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av att få barn med särskilda behov.](#)
ISF RAPPORT 2013:18.
Inspektionen för socialförsäkringen.